

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5 (3)

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, may.
3-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqov vich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayev vich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayev vich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyev vich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyev vich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyev vich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyev vich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHGA QARATILGAN HAYOTIY TASHABBUSLAR.....	12
Muxiddin Kalonov	
O'ZBEKISTONDA NAQDSIZ TO'LOVLAR ULUSHINING OSHISHI VA PUL MASSASI NAZORATI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.....	28
Pardayev G'ayrat Jabbor o'g'li	
BUXGALTERIYA HISOBINING PAYDO BO'LISHI VA RIVOJLANISHI HISOB SIYOSATINING SHAKLLANISHIDA ASOS SIFATIDA.....	34
Abduvaxidov Farxod Tuychiyevich	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TASHKILOTLARIDA ICHKI SIFAT NAZORATI STANDARTLARINI RISKKA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	41
Bobonarova Kamola	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION-INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	47
Azizova Habiba Arslonovna	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA RAQAMLI DAVLAT XIZMATLARINI KO'RSATISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI.....	56
Yusupova Dilbar Mirabidovna	
KARBOHOVYIE KREDITI V AGRAPNOM SEKTOPE KAK INSTRUMENT RAZVITIYA ZELENOY EKONOMIKI UZBEKISTANA.....	61
Abdullaeva Zaynab Ruslanovna	
BUXORO ZINDONI VA BOLO HOVUZ ANSAMBLI MISOLIDA TARIXIY OBIDALARNING BARQAROR TURISTIK SIG'IMI TAHLILI.....	66
Shodiyeva Moxichehra Shokir qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
SOLIQ TIZIMIDA SOLIQ RISKINI BAHOLASH USLUBIYOTI.....	73
Ravshanjon Azimovich	
O'ZBEKISTONDA UMUMIY O'RTA TA'LIM TIZIMI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA BUXORO VILOYATI TAHLILI.....	80
Davidxodjayev Oybek Obidovich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION KREDITLASHLASHNING AMALDAGI HOLATI VA ISTIQBOLLARI.....	85
Abdurashidova Mohidil Qodir qizi, Karimova A.	
IQTISODIYOTNI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA DXSH ASOSIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNI BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	91
Toxirov Jaxongir Maxmudjon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA UY-JOY QURILISHI VA IPOTEKA KREDITLASHNING O'ZARO BOG'LIQLIGI.....	96
Turopova Nigora Xolmurod qizi, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi	
ESG INTEGRATION AND GREEN FINANCIAL ANALYSIS: A NEW METHODOLOGICAL APPROACH TO CORPORATE FINANCIAL SUSTAINABILITY.....	100
Erkin Temirovich Shodiev	
THE CURRENT STATE OF DIGITALIZATION OF TOURISM IN UZBEKISTAN AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT.....	105
Bekmurodov Bakhtiyor Farkhodovich	
TA'LIM MUASSASALARINI MOLIVALASHTIRISHDA OPTIMALLASHTIRISH ZARURATI VA YO'NALISHLARI.....	113
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	

АХОЛИ ИСТЕ’МОЛ МАДАНИЯТИ ВА МИЛЛИЙ ИQTISODIY O’SISHGA TA’SIRI	118
Rustamov Sheroz Oblokulovich	
ISHLAB CHIQRISH OMILLARINING IQTISODIY O’SISHGA TA’SIRI: KOBБ–DOUGLAS MODELИ ASOSIDA EKONOMETRIK TAHLIL	123
Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich	
BARQAROR SHAHARSOZLIK RIVOJLANISHIGA ERISHISHDA QATTIQ CHIQINDILARNI KOMPLEKS BOSHQARISH	129
Firas Halawani, Feruza Insavaliyeva	
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РЕАЛИЗАЦИИ НА НАЦИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ КЛЮЧЕВЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СОГЛАШЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ТРАНСГРАНИЧНЫМ ЗАГРЯЗНЕНИЕМ, В УЗБЕКИСТАНЕ И СОСЕДНИХ СТРАНАХ.....	139
Шафикова Луиза, Ойбек Камилов	
ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА УЗБЕКИСТАНА: ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО УРОВНЯ И ПОТЕНЦИАЛА РОСТА	150
Омонтурдиева Диёра	
YER VA SUV RESURSLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARISHDA DRONLARDAN FOYDALANISH.....	155
Matkarimov Mansur	
YASHIL INVESTITSIYALAR BOZORI MEХANIZMINING DASTAKLARI	161
Ziyodullayeva Gulasal Akmal qizi	
СТРАТЕГИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ И УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА ПОСРЕДСТВОМ HR-БРЕНДИНГА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ПРАКТИКА РЕАЛИЗАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	167
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
KAMBAG’ALLIKNI MONETAR VA KO’P O’LCHOVLI VAHOLASH METODOLOGIYASI ASOSIDA IQTISODIY O’SISH STRATEGIYALARINI KONSEPTUAL TAKOMILLASHTIRISH	173
Sotiboldiyev Asadbek Hasan o’g’li	
QURILISH SANOATIDA RESURS TEJAMKOR ISHLAB CHIQRISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO’NALISHLARI.....	179
Utbasarov Doniyorjon Baxtiyorovich	
KICHIK BIZNESDA XIZMATLAR SOHASINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI.....	188
Raximov Zafar Komilovich, Mamatazimov Jaloliddin Sherzod o’g’li	
MANAGING DIGITAL TRANSFORMATION IN PRIMARY HEALTHCARE: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW	192
Ashurova Sitora Xusnitdin qizi	
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПРАВОВЫЕ ПРОБЕЛЫ В УПРАВЛЕНИИ ТРАНСГРАНИЧНЫМ ЗАГРЯЗНЕНИЕМ ВОД В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	197
Тиллахуджаев Аббосхон, Дилфуза Шакирова, Мухамедалиева Сайёра, Ойбек Камилов	
JAHON ME’MORIY MEROSIDAN TURIZMDA FOYDALANISH: DOLZARB MUAMMOLAR, ZAMONAVIY YECHIMLAR VA ISTIQBOLLI TAKLIFLAR.....	208
Qilichov Muhriddin Husniddin o’g’li	
IMPROVING SALES PROMOTION STRATEGIES FOR UZBEK EXPORTERS IN DEVELOPING FOREIGN MARKETS.....	217
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Rustamova Madina Baxrom qizi	
ENVIRONMENTAL DEGRADATION AND CARBON EMISSION: INTERCONNECTED LINKS WITH ECONOMIC GROWTH IN POST-SOVIET.....	222
Rajabova Malika Nuriddin qizi	
NATIЈAGA YO’NALTIRILGAN BUDJETLASHTIRISHGA OID ILMIY QARASHLAR VA YONDASHUVLAR	230
Qosimova Gulyar Axmatovna	

ТРАНСГРАНИЧНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН.....	236
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ИНДЕКСА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	239
Усманова Зумрад Исламовна	
KIMYO SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH CHORALARI	242
Muxammadiyeva Munira Zaynabuddinovna	
QISHLOQ UY-JOY QURILISHIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARINING AHAMIYATI.....	248
Xannarov Komiljon Karimovich	
TIBBIYOT MUASSASALARI FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH VA VAZIFALAR TAQSIMOTI TAMOYILLARI.....	253
Saidov Suhrob Shodmonovich	
HUDUDIIY IQTISODIY INTEGRATSIYA RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBASI VA MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARI UCHUN AHAMIYATI.....	257
Akbarova Kamola Akmaljonovna	
MOLIYAVIY TAHLIL AXBOROT BAZASINING KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIRI	263
Karimov Eminjon Gopardjonovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	270
Shermatov Axror Abdixakimovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA ENERGIYA SAQLASH TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	275
Ergash Bobobekov	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARIDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	281
Yo'ldoshev Jamshid Nu'monovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	285
Qurbonova Rahima Jamshedovna	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI ISH O'RINLARINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	290
Ibroximova Nafosat Abdusattor qizi	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	297
Raximov Zikrullo Soyibjon o'g'li	
RAQAMLI MUHITDA REKREATSION XIZMATLAR MARKETINGINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	302
Usmanova Zumrad Islamovna	
WAYS TO IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	306
Iskhakova Sarvar Ayubovna, Amriyeva Shahzoda Shukhratovna	
BARQAROR TURIZMGA ERISHISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	312
Baxtiyorov Javlon Fazliddin o'g'li	
MEVA MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY TIZIMI.....	316
Yusufova Laylo G'ayrat qizi	

AHOLISI ZICH JOYLASHGAN HUDUDLARDA QISHLOQ JOYLARINING BARQAROR RIVOJLANISHI: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR.....	325
Yusufjonov Jahongir Ilxomjon o'g'li	
СТРАТЕГИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ В ФИЛОСОФИИ СТОИЦИЗМА И СОВРЕМЕННОЙ ТЕОРИИ СТРАТЕГИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ВЗГЛЯДОВ МАРКА АВРЕЛИЯ И КОНЦЕПЦИИ СТРАТЕГИРОВАНИЯ ВЛАДИМИРА Л. КВИНТА.....	329
Норкулов Суннатбек Алишерович	
О'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	335
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	
MAMLAKATIMIZDA INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA QULAY BIZNES MUHITINING TA'SIRI.....	341
Vahidova Gulhayyo Arzi qizi	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BANK KREDITLARI BILAN TA'MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	347
Raxmanova Ilmira Rustamovna	
SAVDO KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MA'LUMOTLAR TAHLILI VA MAQSADLI MARKETINGDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	354
Toxirov Javlon Raximovich	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARNI TARKIBIY QISMLARI BO'YICHA BAHOLASHNING MUHIM OMILLARI.....	361
Arslonov U. U.	
RESURSLAR TA'MINOTI TIZIMINING TASHKILY-IQTISODIY XUSUSIYATLARI.....	367
Arziqulova Oybarchin Eshquvat qizi	
JAHON SAVDO TASHKILOTI TAMOYILLARI ASOSIDA SOLIQ SIYOSATINI MUVOFIQLASHTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	373
Saitqulov Suxrob Shavkatovich	
TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARNING KREDIT QOBILIYATINI BAHOLASH UCHUN SKORING MODELIDA SUN'YI INTELLEKTNI JORIY ETISHNING AHAMIYATI.....	380
Komiljon Karimov	
OLIY TA'LIM VA AMALIYOT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI ASOSIDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI.....	386
Karimova Xurshida Raximovna	
QO'RIQLASH DEPARTAMENTIDA SOLIQ YUKLAMASINING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI VA UNI ICHKI MOLIYAVIY NAZORAT HAMDA AUDIT NUQTAYI NAZARDAN TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	390
Salimbayev Mirsohibjon Mirsodiq o'g'li	
ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА И ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	396
Ли Марина Рудольфовна	
O'ZBEKISTONDA YER RESURSLARINING AGRAR IQTISODIYOTGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	402
Xoshimova Sevara Baxromovna	
FARMATSEVIKA IMPORT kompaniyalarida reklama siyosatini takomillashtirish: "SHINING IMPEX" AJ MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT.....	410
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna, Nurullayev Ilyosbek Xojiabdulla o'g'li	
HUDUDIY IQTISODIY O'SISHNI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	417
Turayev Baxtiyor Ergashevich	

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Ko'plab ilmiy ishlar yuqori inflyatsiya darajasi investitsiyalar oqimini pasaytirib, iqtisodiy o'sishga to'siqinlik qilishini tasdiqlaydi. Shunga qaramay, mazkur ta'sir har doim ham faqat salbiy bo'lavermaydi. Turli olimlarning tadqiqotlari turlicha natijalarni taqdim etmoqda:

- N. Q. Linh fikricha, inflyatsiya qisqa istiqbolda iqtisodiy faollikni rag'batlantirsa-da, uzoq muddatli davrda baribir salbiy oqibatlariga olib keladi [4].
- R. Ekinci, O. Tuzun va F. Ceylan 24 ta davlat misolida o'tkazgan tahlillarida 4,182% gacha bo'lgan inflyatsiyaning iqtisodiy o'sishga ta'siri sezilarsiz, ya'ni statistik jihatdan ahamiyatsiz ekanligini hamda yuqori sur'atdagi narxlar o'sishi uni pasaytirishini aniqlaganlar [2].
- R. J. Barro o'z ishlarida inflyatsiyaning har 10 foiz bandiga ortishi aholi jon boshiga to'g'ri keladigan real YaIM o'sishini har yili taxminan 0,2–0,3 foizga kamaytirishini ko'rsatgan [1].

Natijalardagi bunday tafovutlar o'rganilayotgan hududlarning iqtisodiy o'sish sur'atlari turlicha ekanligi bilan izohlanadi.

So'nggi yillardagi ilmiy izlanishlarda mutaxassislar ushbu munosabatlarning chiziqli emasligiga ko'proq urg'u bermoqdalar. Masalan, H. Qichun va Z. Zhixiang o'z ishlarida ushbu bog'liqlikni to'ntarilgan parabola, ya'ni "teskari U-shakli" ko'rinishida asoslagan bo'lsalar [5], M. S. Khan va A. S. Senhadji inflyatsiyaning iqtisodiy o'sishga salbiy ta'sirining muayyan quyi chegarasi mavjudligini ko'rsatib o'tishgan [3]. Ushbu chegara rivojlanayotgan davlatlar uchun 11–12% atrofida shakllanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Empirik kuzatishlarda iqtisodiy o'sish (g_{it}) va inflyatsiya (π_{it}) o'rtasidagi bog'liqlikni baholashda ko'pincha regressiv tahlil usullaridan foydalaniladi. Eng sodda yondashuvda ushbu munosabatlar chiziqli funksiya yordamida, ya'ni inflyatsiyaning YaHM o'sishiga ta'sirini statistik tekshirish maqsadida quyidagicha ifodalanadi:

$$g_{it} = \alpha + \beta\pi_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

Biroq ushbu chiziqli model (1) real iqtisodiy bog'liqlikni to'liq aks ettira olmaydi. Sababi, u juda soddalashtirilgan xarakterga ega. Bu model faqatgina inflyatsiyaning umumiy chiziqli ta'sir yo'nalishini ko'rsatadi, xolos.

M. S. Khan va A. S. Senhadji [3] larga ko'ra, iqtisodiy o'sish va inflyatsiya modeli (1) ga inflyatsiya ko'rsatkichini kvadrat shaklida kiritish iqtisodiy jihatdan to'g'ri hisoblanadi. Parabolik ko'rinishdagi model narxlarning ma'lum bir darajagacha ijobiy ta'sir ko'rsatishi, undan oshgandan keyin esa salbiy oqibatlariga olib kelishini tushuntirishga imkon beradi va eng maqbul, ya'ni optimal inflyatsiya darajasini aniqlashda foydali hisoblanadi. Model quyidagicha yoziladi:

$$g_{it} = \alpha + \beta_1\pi_{it} + \beta_2\pi_{it}^2 + \varepsilon_{it}, \quad (2)$$

bu yerda, π_{it}^2 – inflyatsiya kvadrati. Agar modeldagi β_2 parametri manfiy qiymatga ega bo'lsa, u holda grafik teskari parabola shaklini oladi va ma'lum bir nuqtadan keyin inflyatsiya o'sishni pasaytirishini ifodalaydi.

Yuqoridagi (1) va (2) modellarda iqtisodiy o'sish faqat inflyatsiyaga bog'lab tushuntirilgan bo'lib, bular ham real vaziyatni to'liq ochib bermaydi, balki jarayonning xususiy bir qismini ko'rsatadi, xolos. M. S. Khan va A. S. Senhadji [3] o'z izlanishlarida ushbu kamchilikni bartaraf etish uchun model tarkibiga nazorat o'zgaruvchilarini kiritishni taklif qilishgan. Bunday o'zgaruvchilar vektori modelning aniqligini, ya'ni adekvatligini oshiradi, muhim omillarning tushib qolishi bilan bog'liq xatoliklarni kamaytiradi va inflyatsiyaning asl, xolis ta'sirini ajratib ko'rsatadi. Agar ushbu ko'rsatkichlar hisobga olinmasa, inflyatsiya koeffitsiyentining ishonchliligi pasayadi:

$$g_{it} = \alpha + \beta_1\pi_{it} + \beta_2\pi_{it}^2 + \gamma_{it}X_{it} + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

Bu yerda X_{it} larining kiritilishi ilgari e'tibordan chetda qolgan omillarni qamrab olib, modelni statistik jihatdan mustahkamlaydi.

O'z navbatida, A. Tarawalie va F. Kamara [6] iqtisodiy o'sish va inflyatsiya munosabatlarini boshqa makroiqtisodiy determinantlar bilan birgalikda tadqiq etishgan. Sababi, iqtisodiy o'sish juda murakkab va ko'p omilli jarayon bo'lib, u nafaqat narxlar darajasi va uning kvadratik ko'rinishi, balki mehnat unumdorligi, kapital jam'arilishi, inson kapitali hamda texnologik rivojlanish kabi determinantlar ta'sirida shakllanadi. Shunga ko'ra,

modelga qo'shimcha determinantlar vektori (D_{it}) qo'shiladi:

$$g_{it} = \alpha + \beta_1\pi_{it} + \beta_2\pi_{it}^2 + \gamma_{it}X_{it} + \delta_{it}D_{it} + \varepsilon_{it}, \quad (4)$$

Ushbu (4) model nazariy jihatdan yetarli darajada omillarni qamrab olgan bo'lib, iqtisodiy o'sishning mehnat, kapital, texnologiya, institutsional muhit va boshqa fundamental asoslarga tayanishini isbotlaydi.

Ko'pincha inflyatsiya o'zgaruvchisi endogen xarakterga ega bo'ladi, ya'ni iqtisodiy o'sishning o'zi ham inflyatsiyaga qayta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Inflyatsiyaning shakllanishiga pul massasining ko'payishi (M2), markaziy bank foiz stavkalari, valyuta kursi tebranishlari, import, energiya resurslari narxlari hamda fiskal taqchillik kabi ko'plab omillar sabab bo'ladi. Ushbu omillar inflyatsiyaga to'g'ridan-to'g'ri, iqtisodiy o'sishga esa faqat inflyatsiya kanali orqali bilvosita ta'sir o'tkazadi.

Shu sababli, modelga instrumental o'zgaruvchilarni kiritish talab etiladi. Instrumental o'zgaruvchilar inflyatsiya bilan uzviy bog'liq bo'lishi, biroq iqtisodiy o'sishga to'g'ridan-to'g'ri daxldor bo'lmasligi lozim (masalan: global tovar narxlari, tashqi narxlar indeksi yoki markaziy bank stavkasi). Bu yondashuv endogenlik muammosini bartaraf etib, inflyatsiyaning xolis ta'sirini aniqlashga xizmat qiladi:

$$\pi_{it} = \vartheta + \theta_{it}Z_{it} + \rho_{it}X_{it} + \epsilon_{it}, \quad (5)$$

Bu yerda Z_{it} – instrumental o'zgaruvchilar yig'indisidir. Mazkur model orqali teskari sababiy bog'liqlikdan tozalangan va $\hat{\pi}_{it}$ ko'rinishida belgilangan inflyatsiya qiymati olinadi. Natijada o'sish modeli quyidagi ko'rinishga keladi:

$$g_{it} = \alpha + \beta_1\hat{\pi}_{it} + \beta_2\hat{\pi}_{it}^2 + \gamma_{it}X_{it} + \delta_{it}D_{it} + \epsilon_{it}, \quad (6)$$

Shuningdek, makroiqtisodiy omillarning iqtisodiy o'sishga ta'siri darhol emas, balki muayyan vaqt o'tib (kechikish bilan) namoyon bo'lishini unutmashlik lozim. Masalan, investitsiyalar o'z samarasini kechikib beradi, inflyatsiya esa psixologik omillar tufayli keyingi davr ko'rsatkichlariga ta'sir ko'rsatadi. Ushbu dinamik xususiyatlarni inobatga olish uchun modelga o'zgaruvchilarning laglangan (kechiktirilgan) qiymatlari qo'shiladi:

$$g_{it} = \alpha + \beta_1\hat{\pi}_{it} + \beta_2\hat{\pi}_{it-1} + \beta_3\hat{\pi}_{it}^2 + \beta_2\hat{\pi}_{it-1}^2 + \gamma X_{it} + \gamma_1 X_{it-1} + \delta D_{it} + \delta_1 D_{it-1} + \epsilon_{it} \quad (7)$$

Bundan tashqari, hududlararo institutsional tafovutlar va umumiy vaqt omillarini nazorat qilish maqsadida panel ma'lumotlar uchun maxsus effektlar kiritiladi:

$$g_{it} = \alpha + \beta_1\hat{\pi}_{it} + \beta_2\hat{\pi}_{it-1} + \beta_3\hat{\pi}_{it}^2 + \beta_2\hat{\pi}_{it-1}^2 + \gamma X_{it} + \gamma_1 X_{it-1} + \delta D_{it} + \delta_1 D_{it-1} + \mu_i + \lambda_i + \omega g_{it-1} + \epsilon_{it} \quad (8)$$

bu yerda, λ_i - vaqt effekti, μ_i - hududiy effektlar.

TAHLIL VA NATIJALAR

(8) model sof nazariy xarakterga ega bo'lib, amaliyotda barcha omillar va laglarni bir vaqtning o'zida regressiyaga kiritish imkonsizdir. Buning asosiy sabablari quyidagilardir:

- Erkinlik darajasining kamayishi (d.f. = n - k): Omillar ko'paygani sayin erkinlik darajasi pasayadi va natijada standart xatolar, t-test hamda F-test ko'rsatkichlari sun'iy ravishda yaxshilanib, xato xulosalarga olib kelishi mumkin.

- Multikollinearlik muammosi: Kuzatuvlar soni kam bo'lib, omillar va laglar haddan tashqari ko'payib ketsa, o'zgaruvchilar o'rtasidagi ichki bog'liqlik (multikollinearlik) kuchayadi.

Ushbu muammolarni hal etish uchun modelni quyidagicha optimallashtirish taklif etiladi:

- Nazorat vektori (X_{it}) uchun faqatgina eng muhim 1-2 ta omilni qoldirish (masalan: aholi o'sishi (POP), davlat xarajatlari (GOV), pul massasi (M2)). Bularni modelga M2/YaHM va GOV/POP nisbatlarida kiritish orqali ham demografik, ham fiskal va monetar siyosat ta'sirini bir vaqtda qamrab olish mumkin.

- Qo'shimcha determinantlar (D_{it}) tarkibidan faqat kapital va mehnat omillarini qoldirish. Multikollinearlikni kamaytirish uchun modelga to'g'ridan-to'g'ri kapital/mehnat nisbatini (K/L) kiritish kifoya qiladi.

Agar $\hat{\pi}_{it}$ ko'rsatkichi ham multikollinearlikni keltirib chiqarsa, uning markazlashtirilgan ko'rinishidan $(\hat{\pi}_{it} - \bar{\pi})^2$ foydalanish lozim.

- Laglar sonini minimal darajada cheklash (masalan, inflyatsiya uchun faqat 1 davr lagini qoldirish).

Yuqoridagi optimallashtirish bosqichlaridan so'ng, iqtisodiy o'sish va inflyatsiya modelining yakuniy va eng optimal ko'rinishi quyidagicha shakllanadi:

$$g_{it} = \alpha + \beta_1 \hat{\pi}_{it} + \beta_2 (\hat{\pi}_{it} - \bar{\pi})^2 + \gamma_1 \frac{GOV}{POP} + \gamma_2 \frac{M2}{YaHM} + \delta \frac{K}{L} + \omega g_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad (9)$$

Mazkur modelni baholash yagona talab – ma'lumotlar hajmining yetarli bo'lishi va multikollinearlikning nazorat qilinishidir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar va optimallashtirish bosqichlari natijasida hududiy iqtisodiy o'sish modellarini takomillashtirish bo'yicha quyidagi ilmiy xulosalarga kelindi:

- Ishlab chiqilgan (9) optimal modeli ixcham nazorat vektori va tarkibiy determinantlarni birlashtirish orqali makroiqtisodiy tahlillarda uchraydigan "omil bo'shlig'i" muammosini sezilarli darajada kamaytiradi.

- Model tarkibiga instrumental o'zgaruvchilarning kiritilishi inflyatsiyaning endogenlik muammosini hal etsa, muayyan laglarning qo'llanilishi iqtisodiyotdagi vaqtinchalik kechikishlar samaradorligini to'liq qamrab olishga xizmat qiladi.

- Modelda monetar (M2/YaHM) va fiskal (GOV/POP) siyosat ko'rsatkichlarining aks ettirilishi, hududiy davlat xarajatlari hamda pul-kredit siyosatining iqtisodiy barqarorlikka ta'sirini bir vaqtning o'zida o'rganish imkonini beradi.

- Takomillashtirilgan ushbu model nafaqat yuqori darajadagi empirik va statistik barqarorlikni ta'minlaydi, balki hududlarda inflyatsiyaning iqtisodiy o'sishni sekinlashtiruvchi maqsadli chegara ko'rsatkichini oldindan aniqlash hamda prognozlashda ishonchli va aniqroq tahliliy vosita bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Barro R. J. Inflation and Economic Growth. NBER Working Paper No. 5326. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 1995. DOI: 10.3386/w5326.
2. Ekinci R., Tüzün O., Ceylan F. The Relationship between Inflation and Economic Growth: Experiences of Some Inflation Targeting Countries. *Financial Studies*, 2020, Vol. 24, No. 1, pp. 6–20.
3. Khan M. S., Senhadji A. S. Threshold Effects in the Relationship between Inflation and Growth. *IMF Staff Papers*, 2001, Vol. 48, No. 1, pp. 1–21.
4. Linh N. Q. The Relationship between Inflation and Economic Growth: Empirical Evidence from Vietnam in 1996–2023. *VNU University of Economics and Business*, 2024, Vol. 4, No. 4.
5. He Q., Zhang Z. Inflation and Growth: An Inverted-U Relationship. MPRA Paper No. 97092, University Library of Munich, Germany, posted 29 November 2019.
6. Tarawalie A. B., Kamara F. Inflation and Growth Nexus: An Estimate of the Threshold Level of Inflation in Sierra Leone. *Applied Economics and Finance*, 2022, Vol. 9, No. 2, pp. 70–78. DOI: 10.11114/aef.v9i2.5553.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 5 (3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
